

פרשת משפטים

מעשה חסד (ערך) מקרב בין שונאים (צורך).

אחת המידות המאפיינת את האל הוא כוח הנתינה, עשיית חסד ללא כל חשבונות וגבולות. ומתוך כך במספר מקומות בחז"ל, עולה דרישה מאדם לחקות בדרכיו, בהתנהגותו ובמעשיו את בוראו. זאת משום שהאדם הוא בבואה של האל. הכותרת שנתן המלומד והפילוסוף השל לספר שירים באידיש "דער שם המפורש: מענטש" (ווארשה 1933). באחת השירים הוא כותב "השדרים מגיעים מלבך אל לבי מערבבים מחליפים צרתי בצרתך האם אני לא אתה? האם אתה לא אני?... חלומותיך נפגשו עם שלי".

נמצאנו למדים, שאתה (אל) זה אני (אדם) ואני זה אתה. אמור מעתה, האדם נברא ב"צלם אלוקים" במובן זה שעצם בריאת האל את העולם ללא כל אינטרס אלוקי פותח לנו פתח לאופיו של אלוקים, אלוקים מעניק, נותן וגומל חסד ללא כל אינטרס. בקיצור אלוקים נותן לעולם ולאדם ואינו מקבל מהם.

לצד זה האדם בניגוד לאל הפועל בנתיב הערך גרידא פועלים בו כוחות נוספים. צורך ושיקולים אינטרסנטים.

עם זאת באופן פרדוקסאלי ישנם פעמים שרדיפה אחר הצורך או לחילופין השתעבדות לאינטרנס מרחיק את האדם למלא את מבוקשו.

ידוע לי על מקרה שבו שתי אחיות לא דיברו זו עם זאת, במשך עשרות שנים. יתר על כן, נעשו מאמצים כבירים, מצד קרובי משפחה, להשכין שלום ביניהם. ניסיונותיהם של אלו, העלו חרס בידם. כאשר שאלו את אחת האחיות אם הייתה רוצה להשלים עם אחותה? תשובתה הייתה "ממילא לא דיברנו זה שנים רבות, כך שכעת אין לי צורך לדבר איתה".

יש צורך ויש ערך אמר ליבוביץ אבל תמיד הערך מעל הצורך.

הייתי מתקן לא תמיד ישנם זמנים שהערך מעל לצורך. סוף כל סוף אנו בני אדם ולא מלאכים. פרשתנו פרשת משפטים יש בכוחה ללמדנו במעט על הזמנים הללו. "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֶׁנֶּאֱדָר רִבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלָתָ מֵעֶזֶב לוֹ עֶזֶב תַּעֲזֹב עִמּוֹ (שמות פרק כג)

יעקב זרק בטעות ושלא בטעות את הזבל שהיה ברשותו לחצרו של שמעון. מעשה זה של יעקב גרר אחריו מריבה וויכוחים מיותרים, מאז מעשה זה שמעון שונה לו ליעקב. והנה מספר שבועות לאחר מקרה זה שמעון בדרכו לשוק נתקל ביעקב שבאותה עת יעקב היה זקוק לעזרה. הצורך של שמעון הוא לא לעזור לו. התורה אומרת יש צורך אבל הערך, במקרה זה לפני הצורך.

להערכת ישנה כאן מצווה היכולה לשפוך אור על כל התורה כולה. התורה מדברת כאן לא על היחס שלי לחבר לאוהב אשר יש בהם מימד של צורך אלא לשונא ולאויב כאשר הרגש האינסטינקטיבי מורה לך להתנכר לו. כיצד אפשר לעקור שנאה שבלב? פשוט להיות דומה להקב"ה. לעזור ללא כל צורך. משום כך כותב המדרש בתנחומא "אמר ר' אלכסנדר שני חמרים היו מהלכין בדרך, והיו שונאין זה את זה, רבץ לו חמורו של אחד מהם, ראה אותו חבירו, ועבר, משעבר אמר כתיב בתורה כי תראה חמור שונאך [וגוי עזב תעזב עמו] (שמות כג ה), מיד חזר וטען עמו, התחיל לשיח בלבו אמר כך היה פלוני אוהבו ולא הייתי יודע, נכנסו להם לפונדוק ואכלו ושתו, מי גרם להם שעשו שלום, על ידי שהביט זה בתורה(ה) מדרש תנחומא (בובר) פרשת משפטים סימן א) נמצאנו למדים, לעזור ולתת מתוך ערך, ללא כל צורך, מסייע לאדם באופן פרדוקסאלי, להשיג צרכים אנושיים שבדרך כלל נדחקים על ידי האדם מסיבות שונות.

הרב דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" ניסח כך נושא זה: "יותר ממה שהנתינה באה בעקבות האהבה, האהבה באה בעקבות הנתינה". (קונטרס החסד), לאמור האהבה באה בעקבות הנתינה – כאשר נותנים לזולת, מתפתחת אהבה של הנותן כלפי המקבל.

שבת שלום

שרון שלום
רב קהילת קדושי ישראל